

İŞYERİ TESCİLİ ve BU KAPSAMDA İDARİ PARA CEZALARI

Akın ŞİMŞEK (*)

1 - GİRİŞ

İşverenler ve sigortalılar açısından birçok yeni düzenleme ile yükümlülükleri de beraberinde getiren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile uygulamaya ilişkin ortak kurallar belirlenmeye çalışılmış ancak sigortalılık hallerine veya işyerinin kamu veya özel sektörde olma durumuna göre bazı durumlarda farklılıklar ortaya çıkmıştır. İşyeri tescili de farklı kurallara bağlanmış uygulamalardan birisidir.

İşyeri kavramı 5510 sayılı Kanunda¹ sigortalı sayılanların maddi olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerler olarak belirlenmiştir. İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılmıştır.

Girişimcilerin resmen faaliyetlerine başlayabilmeleri için yasal prosedürleri tamamlayarak gerekli izinleri almaları ve gerekli mercilere bildirim şartlarını da yerine getirdikten sonra işyerlerini kurmaları gerekmektedir. Bu yazımızda bir yerin işyeri sayılabilmesi için 5510 sayılı Kanun ile yönetmelik, tebliğ gibi ikincil düzenlemeleri de dikkate alınarak işyerinin tescili ile yasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesinde mükelleflerin karşılaştıkları maddi sorumlulukları içeren idari para cezalarından bahsedilecektir.

2- İŞYERİ TESCİLİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

İşyerinin tescili hususuna 5510 sayılı Kanunun "İşyeri, işyerinin bildirilmesi, devri, intikali ve nakli" başlıklı 11. maddesinde, bu kapsamda 5510 sayılı Kanuna göre yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin karşılaştıkları maddi sorumluluklara ise "Kurumca verilecek idari para cezaları" başlıklı 102. maddesinde yer verilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak uygulamayı yönlendir-

(*) Rekabet Kurumu, Basım ve Yayın Müdürü

¹ Bkz. 5510 sayılı Kanun 11. madde.

mek amacıyla çıkarılan ve 5510 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak usul ve esasları belirleyen Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde² işyerlerinin tesciline ilişkin düzenlemelere 29-36. maddelerini içeren "İşyerlerinin Tescili" başlıklı üçüncü kısmında yer verilmiştir.

• Sözü edilen 5510 sayılı Kanunun 11. maddesi gereğince işverenler işyeri bildiğini en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte Sosyal Güvenlik Kurumuna vermek zorundadır. Ayrıca;

• Şirketlerin nevelerinin değişmesi, birleşmesi veya diğer bir şirkete katılması durumunda, bu hususların ticaret siciline tesciline ilişkin ilân tarihini,

• Adi şirketlerde şirkete yeni ortak alınması durumunda ise en geç yeni ortağın alındığı tarihi,

• İşyerinin faaliyette bulunduğu adresten başka bir ildeki adrese nakledilmesi halinde işyerinin nakledildiği,

• Sigortalı çalıştırılan bir işin veya işyerinin başka bir işverene devredilmesi veya intikal etmesi halinde yeni işverenin işi veya işyerini devraldığı tarihi,

Takip eden on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmesi gerekmektedir. Şirket kuruluşu aşamasında çalıştıracağı sigortalı sayısını ve bunların işe başlama tarihini, ticaret sicili memurluklarına bildiren işverenlerin bu bildirimleri Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılmış sayılacaktır. Ticaret sicili memurlukları kendilerine yapılan bu bildiri en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmek zorundadır.

İşyerinin miras yoluyla intikali halinde ise mirasçılar, ölüm tarihinden itibaren en geç üç ay içinde, işyeri bildiğini vermekle yükümlüdür. İşyerinin aynı il sınırları içinde Kurumun diğer bir ünitesinin görev alanına giren başka bir adrese

nakledilmesi halinde, adres değişikliğinin yazı ile bildirilmesi yeterlidir. Bu işlerde çalışan sigortalıların, sigorta hak ve yükümlülükleri devam eder.

Valilikler, belediyeler ve ruhsat vermeye yetkili diğer kamu ve özel hukuk tüzel kişileri, yapı ruhsatı ve diğer tüm ruhsat veya ruhsat niteliği taşıyan işlemlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile varsa bunların verilmesine esas olan istihdama ilişkin bilgileri, verildiği tarihten itibaren bir ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmek zorundadır.

Bu bildirimleri zamanında yapmayan ve bu kapsamda diğer yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında idarî para cezası uygulanmakta ve idarî para cezası uygulanması bu yükümlülüklerin yerine getirilmesine engel teşkil etmemektedir.

Alt işveren, asıl işverenin işyerinde çalıştırdığı sigortalıları, işverenle aralarında yaptıkları sözleşmenin ibrazı kaydıyla, Sosyal Güvenlik Kurumundan alacağı özel bir numara ile asıl işverenin kayıtlı olduğu dosyadan bildirecektir.

3- ÖZEL ve KAMUDA 4/a(SSK) SİGORTALISI ÇALIŞTIRAN İŞYERİNİN TESCİLİ

Öncelikle 5510 sayılı Kanuna göre 4/a sigortalı çalıştıran işverenlerin en geç sigortalı çalıştırmaya başladıkları tarihte işyeri bildiğini düzenleyerek e-sigorta ile Sosyal Güvenlik Kurumuna göndermeleri gerekmektedir. İşyeri bildiğinin;

• Adi posta veya kargo yolu ile gönderilmesi ya da doğrudan Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi halinde, bildirgenin evrak kayıtlarına intikal ettiği tarih,

• Taahhütlü, iadeli taahhütlü veya acele posta servisi şeklinde gönderilmesi halinde, postaya verildiği tarih,

² 28.08.2008 tarihli ve 26981 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

• e-sigorta kanalıyla gönderilmesi halinde ise internet kanalıyla gönderilmesi sırasında onaylama işleminin yapıldığı tarih,

Sosyal Güvenlik Kurumuna intikal tarihi olarak kabul edilmektedir. İşverenler tarafından, şirket kuruluşu aşamasında, çalıştırılacak sigortalı sayısı ile bu sigortalıların işe başlama tarihlerinin ticaret sicili memurluklarına bildirilmesi halinde, bu bildirimler Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılmış sayıldığından, ticaret sicil memurlukları, kendilerine yapılan bu bildirimleri en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmek zorundadırlar.

Aynı işverenin birden fazla işyeri kurması hâlinde, her bir işyeri için ayrı işyeri bildirgesi düzenlenecektir. Tescili yapılacak işyerinde, hem ayın 1'i ila 30'u arasında, hem de ayın 15'i ila müteakip ayın 14'ü arasındaki çalışmalarına istinaden ücret alan sigortalıların bulunması halinde, her iki çalışma döneminden dolayı iki ayrı işyeri bildirgesi düzenlenerek ayrı ayrı işyeri tescilli yapılacaktır.

3.1- İşyerinin Tespit veya Resmi Belgeye Dayanarak Re'sen Tescili

İşyerinin usulüne göre tescil edilmemesi durumlarında işverenlerin maruz kalacakları idari para cezası gibi mali yaptırımlar yanında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından bu durumun tespit edilmesini müteakip doğrudan tek taraflı olarak Kurumca tescili yapılmaktadır. İşyerinin tescil edilmemiş olduğunun;

• Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca, fiilen yapılan denetimler sonucunda veya işyeri kayıtlarından yapılan tespitlere,

• Kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapılan soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde düzenlenen tutanak veya raporlara,

• Kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlardan, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kuruluşlardan, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan, ruhsata tabi işlerde ruhsatı veren mercilerden (Valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, maden arama ve işletme, inşaat, taş ocağı ruhsatı verenler ve benzeri) alınan bilgilere,

• Mahkeme kararlarına,

İstinaden tespiti halinde işyerinin Sosyal Güvenlik Kurumunca re'sen tescili yapılmaktadır.

3.2- İşyeri Bildirgesi İle Birlikte Verilecek Belgeler

İşverenlerin işyeri bildirgesi ile birlikte durumlarına göre ilgili diğer belgeleri de bağlı oldukları Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerine veya Sosyal Güvenlik Merkezine vermek veya göndermek zorundadırlar. İşverenler, işyeri bildirgesi ile birlikte verilmesi gereken,

a) Yerleşim belgesi ile imza sirkülerini,

b) Varsa işveren vekiline ait noterden onaylı vekaletname ve imza sirkülerini,

c) Diğer kanunlar uyarınca tutmak zorunda oldukları defterin türünü gösteren resmî nitelikteki belgelerini,

d) Ç) Tüzel kişilerde tescile ilişkin Ticaret Sicil Gazetesi ile tüzel kişiliği temsile ve ilzama yetkili kimselerin imza sirkülerini,

e) Adi ortaklıklarda noter onaylı ortaklık sözleşmesini,

f) Kapıcılık işyerinde, kat maliklerinin ad-soyadlarını, adreslerini ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarını gösterir listesini,

g) İhale konusu işlerde, işin sözleşmesinin veya işin üstlenildiğini gösterir idarenin yazısının aslı ya da idarece onaylı fotokopilerini,

h) İnşaat işyerlerinde, yapı ruhsatının onaylı fotokopisi, varsa arsa sahibi ile müteahhit arasındaki noter onaylı inşaat yapım sözleşmesini,

İşyerinin tescil tarihinden itibaren en geç bir ay içinde işyerini çevresine alan İl Müdürlüğü veya Sosyal Güvenlik Merkezi olan Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili ünitesine vermek zorundadırlar. İşverenden iş alan alt işverenler yasal yükümlülükleri başlamadan önce işyeri bildirgesi hariç yukarıda sayılan belgeleri Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili ünitesine elden veya posta yoluyla göndermeleri gerekmektedir.

3.3- İşyerinin Devri veya İntikali Halinde Yapılacak İşlemler

Sigortalı çalıştırılan bir işin veya işyerinin devri halinde, yeni işveren tarafından, en geç işin veya işyerinin devralındığı tarihi takip eden on gün içinde işyeri bildirgesi bağlı olunan sosyal güvenlik ünitesine verilmelidir.

Gerçek kişi olan işverenin ölümü halinde mirasçılardan vefat tarihinden itibaren en geç üç ay içinde işyerinin işlem gördüğü sosyal güvenlik ünitesine durumu bildirir işyeri bildirgesi verilmelidir. Sosyal Güvenlik Kurumunca devir veya intikal nedeniyle düzenlenen işyeri bildirgesine istinaden ayrıca işyeri dosyası tescil edilmemekte işlemlerin eski işyeri numarasından devam ettirilebilmesi için, devir veya intikale ilişkin gerekli değişiklikler tescil kütüklerine kaydedilmektedir.

3.4- İşyerinin Nakli Durumunda Yapılacak İşlemler

İşyerinin faaliyette bulunduğu ilden başka bir ile nakledilmesi halinde, işyeri bildirgesi, işyerinin nakledildiği adresin bağlı bulunduğu ilgili İl Müdürlüğü veya varsa sosyal güvenlik merkezine en geç işyerinin nakledildiği tarihi takip eden on gün içinde verilmelidir. İşyerinin, aynı il içinde olmakla birlikte, başka bir sosyal güvenlik merkezinin veya diğer ünitelerin görev alanına giren

bir adrese nakledilmesi halinde, işyeri bildirgesi verilmeyecek, ancak nakil tarihini takip eden tarihten itibaren on gün içinde nakledilen işyerinin sicil numarasını içerir yazı ile durum eski ve yeni üniteye bildirilmelidir.

İşyerinin, gerek başka bir ildeki adrese nakledilmesi nedeniyle düzenlenen işyeri bildirgesine istinaden, gerekse aynı il içinde olmakla birlikte başka bir ünitenin görev alanındaki adrese nakledilmesi nedeniyle yapılan yazılı bildirim üzerine yeni işyeri dosyası tescil edilmektedir. İşyerinin başka bir ünitenin görev alanına giren adrese nakledilmesi halinde, durum yeni ünite tarafından bildirim kendisine yapıldığı tarihten itibaren onbeş gün içinde eski işyeri dosyasının bulunduğu üniteye yazılı olarak bildirilmekte ve yapılan bildirim üzerine eski işyeri dosyası Kanun kapsamından çıkartılmaktadır. Bu aşamada işverenler tarafından yapılacak başka bir işlem bulunmamaktadır. İşyerinin aynı ünitenin görev alanına giren başka bir adrese nakledilmesi halinde, yeni adres, işyerinin nakledildiği tarihten itibaren on gün içinde işyerinin işlem gördüğü üniteye yazı ile bildirilmekte ve bu durumda yeni işyeri dosyası tescil edilmemektedir.

4- KAMUDA 4/c SİGORTALISI(MEMUR) ÇALIŞTIRAN İŞYERİNİN TESCİLİ

Genel kural olan en geç sigortalı çalıştırmaya başlanılan tarihteki işyeri bildirim süresi eski Emekli Sandığı iştirakçisi yeni deyimıyla 4/c sigortalısı çalıştıran Kamu kurum ve kuruluşları için geçerlidir. Kamu kurumlarından maaş ödemeleri saymanlıklarca yapılanların tahakkuk dairelerinin her biri ayrı işyeri olarak tescil edilebileceği gibi, istenilmesi halinde tahakkuk dairelerinin birleştirilmesi suretiyle bir veya birkaç işyeri olarak da tescil edilebilmektedir. Kamu kurumu işvereni tarafından işyeri bildirgesinin verilmemiş olması

halinde, işyeri Sosyal Güvenlik Kurumunca re'sen tescil edilecektir. Bu durumda Kamu kurumlarına da idari para cezası uygulanacaktır.

Kamu kurum ve kuruluşlarından işyerinde 4/c sigortalısı(devlet memuru) çalıştıran işverenler işyeri bildirgesini Sosyal Güvenlik Kurumuna e-sigorta ile göndermek zorundadırlar. Kamu kurumlarınca işyeri bildirgesinin internet ortamında düzenlenerek gönderilmesinden sonra bilgisayardan alınan sıra numaralı çıktısı ıslak imza ile onaylanarak ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumuna gönderilmektedir.

5- İŞYERİ BİLDİRGESİNİN VERİLMEMESİNDE İDARİ PARA CEZALARI

İşyerleri tarafından yasal düzenlemeler çerçevesinde belirlenen şekle, usule göre zamanında işyeri bildirgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna veya ilgili ünitesine verilmemesinde işyeri sahipleri ve kanuni sorumlular idari para cezası olarak maddi yaptırımlarla karşılaşacaklardır. İşyeri bildirgesini belirlenen şekle ve usule uygun verilmemesi veya yasal sürelerde Kuruma verilmemesi hallerinde 5510 sayılı Kanunun "İdari para cezaları" başlıklı 102. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre idari para cezası uygulanacaktır. Bu düzenlemeye göre;

1) Kamu idareleri ile bilanço esasına göre defter tutmak zorunda olanlar için aylık asgarî ücretin üç katı tutarında(Temmuz-Aralık 2009 dönemi için 2.079,00 TL),

2) Diğer defterleri tutmak zorunda olanlar için aylık asgarî ücretin iki katı tutarında(Temmuz-Aralık 2009 dönemi için 1.386,00 TL),

3) Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için aylık asgarî ücret tutarında(Temmuz-Aralık 2009 dönemi için 693,00 TL),

İdari para cezası uygulanmaktadır. Mahkeme kararına, Kurumun denetim ve kontrol ile görev-

lendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelere ya da kamu idarelerinden alınan belgelere istinaden düzenlenenler hariç olmak üzere, işyeri bildirgesinin yasal süresi geçtikten sonra işverenlerce kendiliklerinden verilmesi halinde bu cezalar üçte ikisi oranında uygulanmaktadır.

6- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

İşyeri tescili ve işyeri bildirgesinin zamanında ve usulüne uygun şekilde verilmemesinde işyeri sahipleri daha işe başlar başlamaz idari para cezası gibi maddi yaptırımlarla karşılaşabilirler. Bu nedenle öncelikle işyeri bildirgesinin zamanında, tam ve eksiksiz olarak belirlenen şekle göre verilmesi büyük önem arz etmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları açısından aynı kamu kurum ve kuruluşunda 4/a(SSK) ve 4/c(Memur) sigortalısı çalıştırılması halinde, 4/a sigortalıları için ayrı, 4/c sigortalıları için ayrı işyeri bildirgesi düzenlenerek ayrı ayrı işyeri dosyası tescil ettirilmelidir.

Eski-yeni mevzuat hükümleri karşılaştırılarak kısa ve genel bir değerlendirme yapmak gerekirse işyeri devirlerinde önceki mevzuatta en son devir veya nakil tarihinde bildirim yapılması gerekmekte iken yeni düzenleme ile ilave bir on günlük süre verilmiştir. Ayrıca işyeri bildirgesinin zamanında verilmediği durumlarda herhangi bir tespit yapılmadan işyeri sahibi kendisi pişmanlık gibi bu durumu doğrudan Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirirse eski mevzuatta her hangi bir idari para cezası indirimi söz konusu değildi. Şimdi yeni düzenleme ile ise idari para cezalarından bu durumda üçte biri oranında indirim yapılarak cezalar üçte iki oranına indirilmiştir.

Özellikle 4/a sigortalısı çalıştıracak işyerleri açısından işyeri bildirgesinin verilmemesi veya

yasal süresi dışında verilmesi, 5510 sayılı Kanunda belirtilen hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmamaktadır. Asıl işverenden iş alan ve kendi adına sigortalı çalıştıran alt işverenler, bu işlerinden dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna işyeri bildirgesi vermeyecekler, bu kişiler, çalıştırdıkları sigortalıları, asıl işverenle yapmış oldukları sözleşmeyi Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmeleri şartıyla asıl işveren adına tescil edilmiş olan işyerinden alacakları numara ile Sosyal Güvenlik Kurumuna bildireceklerdir. Sigortalıyı geçici iş ilişkisi çerçevesinde devralan işveren adına işyeri dosyası açılmamaktadır. Ancak bu durumda sigortalıyı devralan işveren, devraldığı sigortalıyı çalıştırmaya başlamadan önce, sigortalısını devir aldığı işverenle yapmış olduğu sözleşmeyi Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmesi kaydıyla, müteselsilen sorumlu olduğu yükümlülüklerini, sigortalıyı devir aldığı işverene ait işyeri sicil numarası üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumunca kendisine verilecek özel bir numara ile yerine getirebilecektir.